

ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ У ВИГЛЯДІ ДОМАШНЬОГО АРЕШТУ В УКРАЇНІ, ІТАЛІЇ, МОЛДОВІ ТА ЛИТВІ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

APPLICATION OF A PREVENTIVE MEASURE IN THE FORM OF HOUSE ARREST IN UKRAINE, ITALY, MOLDOVA AND LITHUANIA: A COMPARATIVE LEGAL ASPECT

Потапова Д.І., студентка III курсу факультету прокуратури
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Василенко А.В., студентка III курсу факультету прокуратури
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Статтю присвячено дослідженню окремих питань застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту в Україні в порівнянні з нормативним врегулюванням цього заходу в інших країнах, а саме: в Республіці Молдова, Італії та Литві.

На сьогодні, у світі сформувалась стійка правозастосовна практика в сфері застосування заходів забезпечення кримінального провадження, а саме домашнього арешту як різновиду запобіжних заходів, оскільки з кожним днем кількість кримінальних правопорушень все ще залишається значною, що обумовлює актуальність теми.

Проаналізовано та розкрито сутність даного поняття, виокремлено його значення для забезпечення реалізації мети кримінального провадження.

В статті приділяється увага розгляду обмежень і обов'язків, що покладаються на осіб, підданих домашньому арешту, а також правову природу домашнього арешту як запобіжного заходу.

Також дана наукова робота закріплює, які саме особи уповноважені приймати рішення щодо застосування домашнього арешту та в межах яких строків відбувається тримання особи, до якої застосовується даний захід.

Варто зауважити, що застосування домашнього арешту пов'язано із встановленням обґрунтованих обмежень прав і свобод особи, що чи то підозрюється, чи обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення, а саме в забороні залишати житло чи інше встановлене законодавством країни приміщення.

В ході нашого дослідження були сформовані висновки, які дадуть змогу в майбутньому порівнювати і можливо в дечому запозичити досвід інших країн в застосуванні однотипних інститутів кримінального провадження.

Ключові слова: кримінальне процесуальне законодавство, кримінальний процесуальний кодекс, домашній арешт, захід забезпечення кримінального провадження, запобіжний захід, кримінальне правопорушення, обмеження прав і свобод, кримінальне провадження.

The article is devoted to the study of certain issues of the application of a preventive measure in the form of house arrest in Ukraine in comparison with the regulatory regulation of this measure in other countries, namely: in the Republic of Moldova, Italy and Lithuania.

Today, in the world, a stable law enforcement practice has been formed in the field of applying measures to ensure criminal proceedings, namely, house arrest as a type of preventive measures, since every day the number of criminal offenses still remains significant, which determines the relevance of the topic.

The essence of this concept has been analyzed and revealed, and its importance for ensuring the realization of the purpose of criminal proceedings has been highlighted.

The article focuses on the consideration of restrictions and duties imposed on persons subject to house arrest, as well as the legal nature of house arrest as a preventive measure.

Also, this scientific work establishes which persons are authorized to make decisions regarding the application of house arrest and within what time limits the person to whom this measure is applied is detained.

It is worth noting that the use of house arrest is associated with the establishment of justified restrictions on the rights and freedoms of a person who is either suspected or accused of committing a criminal offense, namely, the prohibition to leave the home or other premises established by the laws of the country.

In the course of our research, conclusions were formed that will allow us to compare and possibly borrow the experience of other countries in the application of the same type of institutions of criminal proceedings in the future.

Key words: criminal procedural legislation, criminal procedural code, house arrest, measure to ensure criminal proceedings, preventive measure, criminal offense, restriction of rights and freedoms, criminal proceedings.

Вступ. Проблема злочинності широко поширена в різних країнах, незважаючи на різноманітний спектр заходів, що попереджують цьому і також тих, що безпосередньо спрямовані на сприяння у притягненні особи до кримінальної відповідальності та забезпеченні належного виконання нею своїх процесуальних обов'язків в ході кримінального провадження. Дані заходи отримали назву заходи забезпечення кримінального провадження, їх видом є запобіжні заходи, серед яких і досліджувані нами домашній арешт. Виходячи з наведеного вище, актуальність нашого дослідження зумовлена важливістю висвітлення сутності та порядку застосування цього заходу, порівнюючи різні країни з метою в подальшому перейняти досвід інших держав чи бути прикладом для них.

Мета статті полягає у тому, щоб провести правовий аналіз норм кримінально-процесуального законодавства таких країн як: Україна, Молдова, Італія та Литва, а саме:

1) дослідити сутність та нормативне врегулювання такого заходу як домашній арешт;

2) окреслити порядок застосування даного запобіжного заходу в різних країнах;

3) визначити, які обов'язки та обмеження покладаються на осіб, підданих запобіжному заходу у вигляді домашнього арешту.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанню застосування домашнього арешту у своїх роботах приділяти увагу такі вчені як: Кіцен Н. В., Шелякін О. С., О. П. Кучинська, О. Коріняк, В. Г. Крайнюк, Ю. Д. Москалюк, В. І. Полянська та інші.

Виклад основного матеріалу. У законодавстві України домашній арешт є заходом забезпечення кримінального провадження. Адже відповідно до п. 9 ч. 2 ст. 131 КПК, одним із видів заходів забезпечення кримінального провадження є запобіжні заходи, до яких і відноситься домашній арешт, якщо спиратися на ч. 1 ст. 176 КПК.

Домашній арешт як запобіжний захід має ряд переваг. Адже застосуванням домашнього арешту держава виконує

зобов'язання статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Домашній арешт надає можливість підозрюваному, обвинуваченому зберегти соціальні та сімейні зв'язки, а іноді й продовжити працювати. Також уведення такого виду запобіжного заходу зменшило витрати з держбюджету на утримання слідчих ізоляторів та посприяло зменшенню їх та перевантажування.

Щодо його нормативного поняття, то відповідно до статті 181 КПК: «Домашній арешт полягає в забороні підозрюваному, обвинуваченому залишати житло цілодобово або у певний період доби». Тобто чіткого визначення поняття КПК не надає [1].

Відповідно до ч. 2 ст. 181 КПК: «Домашній арешт може бути застосовано до особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за вчинення якого законом передбачено покарання у виді позбавлення волі». А згідно з Інструкцією про порядок виконання органами Національної поліції ухвал слідчого судді, суду про обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту та про зміну раніше обраного запобіжного заходу на запобіжний захід у вигляді домашнього арешту, затвердженої Наказом МВС від 13.07.2016 № 654: «Домашній арешт – вид запобіжного заходу, який застосовується в кримінальному провадженні відповідно до ухвали слідчого судді, суду до підозрюваних або обвинувачених осіб за вчинення ними злочинів, за які законом передбачено покарання у вигляді позбавлення волі, та полягає в забороні залишати їм житло цілодобово або в певний період доби» [2].

Виходячи з вищесказаного можна дати наступне поняття домашнього арешту. На нашу думку, під домашнім арештом варто розуміти запобіжний захід, який застосовується до підозрюваного або обвинуваченого у вчиненні злочину, за вчинення якого законом передбачено покарання у виді позбавлення волі, слідчим суддею або судом за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором, або за клопотанням прокурора і під час якого забороняється залишати житло цілодобово або у певний період доби.

Щодо інших країн, то домашній арешт у законодавстві Молдавської республіки також є запобіжним заходом, про що зазначено у п. 10 ч. 3 ст. 175 КПК. Що ж до самого визначення, то КПК даної країни також не наводить дефініцію, а пояснює, що даний запобіжний захід полягає у ізоляції обвинуваченого/підсудного від суспільства в його/її будинку і що для даних осіб встановлюються певні обмеження [3]. У порівняльно-правовому контексті, можна зробити висновок, що домашній арешт в Україні та Молдові за своєю сутністю відрізняється за колом осіб, до яких він може бути застосований і за обмеженнями, які накладаються на даних осіб. Ці особливості будуть розглянуті пізніше.

В свою чергу у законодавстві Італії також не дано визначення, навіть не роз'яснено, що слід розуміти під домашнім арештом, а лише зазначено, що він застосовується за ухвалою суду після винесеного обвинувачення і визначено певні обмеження що покладаються на особу в такому разі.

Щодо місця домашнього арешту в системі інститутів кримінального процесу, то з аналізу нормативних положень КПК Італії можна дійти висновку, що він відноситься до запобіжних заходів.

З вищезазначеного виходить, що під домашнім арештом в законодавстві Італії слід розуміти запобіжний захід, який застосовується до обвинуваченого за ухвалою суду і впродовж якого особа не має права залишати власне житло, інше місце перебування.

У КПК Литовської Республіки, на відміну від інших досліджуваних нами країн, використовується інший термін, який характеризує домашній арешт. Так, у статті 120 КПК домашній арешт зазначається як вид заходів нагляду. Фактично заходами нагляду і є запобіжні заходи, тобто ці терміни є синонімами, на нашу думку. Це

ідентичні поняття, бо запобіжні заходи застосовуються задля припинення та запобігання вчиненню нового кримінального правопорушення, що впливає навіть із самої назви. А заходи нагляду у КПК Литви: «Це заходи кримінального провадження, що застосовуються з метою забезпечення участі підозрюваного, обвинуваченого, засудженого в провадженні, безперешкодного проведення досудового розслідування, розгляду справи в суді та виконання вироку, а також з метою запобігання новим кримінальним правопорушенням [4].

Отже, виходячи з вище сказаного, ми дійшли думки, що домашній арешт займає те ж місце у системі кримінального процесуального законодавства, що й у інших розглядуваних нами державах.

У чому полягає домашній арешт в даній країні і порядок його застосування врегульовано у статті 132 КПК. Так, у розумінні КПК Литви: «Домашній арешт полягає у зобов'язанні підозрюваного протягом встановленого часу перебувати за місцем проживання, не відвідувати громадські місця та не спілкуватися з певними особами» [4]. Домашній арешт до підозрюваного призначається за клопотанням прокурора ухвалою судді досудового слідства.

Підсумовуючи все вищезазначене, можна дійти висновку, що призначення домашнього арешту може відрізнятися за колом осіб, строком на який він призначається і за місцем проходження домашнього арешту.

Звертаючись до особливостей порядку застосування такого заходу як домашній арешт в різних країнах, варто розглянути невід'ємні елементи, які встановлюються при призначенні домашнього арешту. А саме такими є: особи чи органи, які уповноважені приймати рішення про призначення та здійснювати нагляд за його виконанням, безпосередньо на кого спрямований даний захід, тобто суб'єкти до яких застосовується домашній арешт, в яких випадках застосовується, строки призначення, та місце виконання особою домашнього арешту. Наведені критерії розмежування дозволять висвітлити картину подібностей та відмінностей між різними країнами, зокрема Україною, Італією, Молдовою та Литвою.

Так, виокремлюючи перший елемент, а саме органи, уповноважені на призначення домашнього арешту варто звернутись до кримінальних процесуальних кодексів країн.

Щодо України, то відповідно до ч. 4 ст. 176 КПК України домашній арешт застосовується: 1) слідчим суддею за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором, або за клопотанням прокурора – під час досудового розслідування; 2) судом за клопотанням прокурора – під час судового провадження. А нагляд за виконанням і безпосередньо звернення до виконання ухвали слідчого судді, суду покладається згідно з ч. 3 статті 181 КПК на орган Національної поліції за місцем проживання підозрюваного, обвинуваченого, працівники якого мають право з'являтися в житло цієї особи, вимагати надати усні чи письмові пояснення з питань, пов'язаних із виконанням покладених на неї зобов'язань, використовувати електронні засоби контролю [1].

Кримінальний процесуальний кодекс Італії, а саме стаття 284 говорить нам про те, що саме суддя постановляє ухвалу про домашній арешт [5].

Кримінальне процесуальне законодавство Молдови зосереджує положення про порядок застосування домашнього арешту не в одній статті кодексу, хоча така спеціальна норма наявна, а відсилає також до інших, які регулюють подібні запобіжні заходи такі як запобіжний арешт. На основі них, зокрема статей 185, 186 та 188, можна виокремити, що суб'єктами призначення визнаються слідчий суддя або суд, які ухвалюють вирок в порядку, встановленому ст. 185 і 186 та в умовах, що допускають застосування запобіжного заходу у вигляді арешту.

Особливості порядку призначення такого заходу як домашній арешт в Литві регулюються також кримінальним процесуальним кодексом, а саме статтею 132, яка закріплює в ч 2 і ч 4, що під час досудового розслідування домашній арешт призначається за клопотанням прокурора ухвалою судді досудового слідства [4]. Питання про застосування домашнього арешту вирішується в судовому засіданні, на яке викликаються прокурор, підозрюваний та його захисник. Неявка підозрюваного або його захисника без поважних причин не перешкоджає застосуванню домашнього арешту. У разі направлення справи до суду, у провадженні якого перебуває справа, ухвалою вирішує питання про застосування домашнього арешту або продовження його строку.

Таким чином, можемо зробити висновок, що кримінальне процесуальне законодавство таких країн як Україна, Італія, Молдова та Литва покладають на однакові органи повноваження із застосування до особи такого запобіжного заходу як домашній арешт. А саме такими органами визнаються суд та в певних випадках слідчий суддя, якщо питання вирішується на етапі досудового розслідування.

Особи, до яких застосовується запобіжний захід у вигляді домашнього арешту в Україні зазначені в ч. 2 статті 181, а саме домашній арешт може бути застосовано до особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за вчинення якого законом передбачено покарання у виді позбавлення волі. Враховуючи серйозність обмежень прав людини під час домашнього арешту, його застосування в процесі досудового розслідування кримінальних проступків не допускається, даний виняток впливає безпосередньо з положень статті 299 КПК України [1].

В Італії частиною 1 статті 284 встановлено, що ухвалою про домашній арешт суд зобов'язує саме обвинуваченого не залишати власне житло, будь-яке інше місце проживання тощо. Також частина 5 статті передбачає виняток в тому, що будь-яка особа, яка могла бути засуджена за злочин ухилення від сплати податків протягом п'яти років до вчинення кримінального переслідування, ні в якому разі не може бути застосована до домашнього арешту, за винятком випадків, коли суд, на підставі конкретних елементів, визнає передбачуване правопорушення незначним або вважає, що цей захід є доцільним щодо підстав для застосування запобіжних заходів [5]. З цією метою суд якнайшвидше збирає відповідну інформацію.

Молдова закріплює наступні положення щодо того, які особи можуть бути піддані домашньому арешту. Згідно з частиною 1 статті 188 і частиною 4 статті 175, домашній арешт може бути застосований лише до підозрюваного, обвинуваченого, підсудного [3].

Відповідно до частини 1 статті 132 Кримінального процесуального кодексу Литви, домашній арешт полягає у покладенні обов'язку на підозрюваного протягом встановленого часу перебувати за місцем проживання тощо [4].

Домашній арешт так чи інакше спрямований на обмеження прав та свобод особи, важливим є закріплення законодавчо строків такого арешту.

Так, згідно з частиною 6 статті 181 КПК України, строк дії ухвали слідчого судді про тримання особи під домашнім арештом не може перевищувати двох місяців. У разі необхідності строк тримання особи під домашнім арештом може бути продовжений за клопотанням прокурора в межах строку досудового розслідування в порядку, передбаченому статтею 199 цього Кодексу. Сукупний строк тримання особи під домашнім арештом під час досудового розслідування не може перевищувати шести місяців [1]. По закінченні цього строку ухвала про застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту припиняє свою дію і запобіжний захід вважається скасованим.

Республіка Молдова в частині 6 статті 188 встановлює, що строк, порядок застосування, продовження та оскарження домашнього арешту є такими ж, як і для запобіжного арешту, а саме стаття 186 закріплює, що строк затримання особи під час розслідування кримінальної справи до розгляду справи судом не перевищує 30 днів, крім випадків, передбачених цим Кодексом. У виняткових випадках залежно від складності кримінальної справи, тяжкості злочину та якщо існує ризик зникнення обвинуваченого або чинення ним тиску на свідків або знищити чи пошкодити джерела доказів, строк запобіжного арешту під час розслідування кримінальної справи може бути продовжено:

1) до 6 місяців, якщо особа обвинувачується у вчиненні злочину, в якому

законом встановлено максимальне покарання до 15 років позбавлення волі;

2) на строк до 12 місяців, якщо особі пред'явлено обвинувачення у вчиненні злочину за які законом передбачено максимальне покарання до 25 років позбавлення волі або довічне позбавлення волі. Строк запобіжного арешту неповнолітнім, обвинуваченим у вчиненні злочину, може бути продовжено до чотирьох місяців. Будь-яке продовження тривалості запобіжного арешту не може перевищувати 30 днів протягом кримінального розслідування та 90 днів під час розгляду справи [3].

В Литві, звертаючись до частини 4 статті 132, строк домашнього арешту встановлюється суддею досудового слідства в ухвалі про застосування домашнього арешту, однак спочатку домашній арешт може бути застосований на строк не більше шести місяців. Цей строк може бути продовжено ухвалою судді досудового слідства на три місяці. Кількість подовжень не обмежується. У разі направлення справи до суду, у провадженні якого перебуває справа, ухвалою вирішує питання про застосування домашнього арешту або продовження його строку [4].

В кримінальному процесуальному законодавстві Італії про строки домашнього арешту не йдеться.

У підсумку, варто звернути увагу, що загалом строки домашнього арешту є чітко визначеними і дозволяють запобігти можливим неправомірним обмеженням прав і свобод особи.

Окремого розгляду потребує питання тримання особи під домашнім арештом, а саме визначення місця виконання даної ухвали про застосування цього запобіжного заходу.

В КПК України наголошується на тому, що домашній арешт полягає в забороні підозрюваному, обвинуваченому залишати житло цілодобово або у певний період доби. Те саме місце закріплює Молдова та Литва.

Італія, в свою чергу, зобов'язує обвинуваченого не залишати власне житло, будь-яке інше місце проживання, будь-який державний медичний центр або центр допомоги, або, якщо він присутній, будь-який охоронюваний сімейний будинок. Суд призначає місце домашнього арешту таким чином, щоб у будь-якому випадку забезпечити першочергові потреби потерпілого в захисті.

Отже, як бачимо схожість в обранні місця тримання особи спостерігається у Молдови, Литви та України. Таким місцем визнається житло особи. Що ж до Італії, то законодавство встановлює більш розширений перелік місць тримання.

З метою забезпечення дотримання особою застосованого до неї запобіжного заходу, законодавець дозволяє покласти на таку особу певні обов'язки. Такі зобов'язання повинні бути зазначені слідчим суддею або судом в ухвалі про застосування запобіжного заходу.

Так, в Україні, окрім того що особа, яка піддана домашньому арешту не повинна залишати житло цілодобово або впродовж певного часу доби, на неї можуть бути покладені обов'язки, що зазначені у частині 5 ст. 194 КПК України. Дане положення статті передбачає, що під час

обрання запобіжного заходу, що не пов'язаний з триманням під вартою (в тому числі домашній арешт) за обґрунтованим доведенням прокурором необхідності покласти на особу зобов'язання, слідчий суддя застосовує відповідний запобіжний захід і зобов'язує особу виконувати певні обов'язки. До таких обов'язків входять, зокрема з'явлення даної особи до суду або до іншого визначеного органу державної влади за кожною вимогою, а також інші обов'язки. При чому з переліку інших обов'язків може бути обраний прокурором лише один або декілька. Так, підозрюваний, обвинувачений може бути зобов'язаний: прибувати до визначеної службової особи із встановленою періодичністю; не відлучатися із населеного пункту, в якому він зареєстрований, проживає чи перебуває, без дозволу слідчого, прокурора або суду повідомляти слідчого, прокурора чи суд про зміну свого місця проживання та/або місця роботи; утримуватися від спілкування з будь-якою особою, визначеною слідчим суддею, судом, або спілкуватися з нею із дотриманням умов, визначених слідчим суддею, судом; не відвідувати місця, визначені слідчим суддею або судом; пройти курс лікування від наркотичної або алкогольної залежності; докласти зусиль до пошуку роботи або до навчання; здати на зберігання до відповідних органів державної влади свій паспорт (паспорти) для виїзду за кордон, інші документи, що дають право на виїзд з України і в'їзд в Україну; носити електронний засіб контролю [1].

Тобто формально можна обрати будь-який з обов'язків, але прокурор має довести необхідність покладення такого обов'язку. Це означає, що нелогічне покладення обов'язку прокурор не в змозі буде довести як необхідне, а відповідно перелічені обов'язки покладаються на особу піддану арешту, якщо це відповідає логіці.

Щодо обов'язку носити електронні засоби контролю, то цей обов'язок стовідсотково може бути покладений на даніх осіб, бо це передбачено КПК України, а саме частиною другою статті 195.

На відміну від України, в Республіці Молдова зобов'язання, що можуть покладатися на осіб під домашнім арештом зазначена в тій же статті, що регулює порядок застосування домашнього арешту. Так, відповідно до ст. 188 до особи може бути застосовано одне або декілька обмежень. Дана стаття передбачає наступні обмеження: 1) заборона виходити з дому; 2) обмеження телефонних розмов, одержання та розсилання повідомлень та використання інших засобів зв'язку; 3) заборона спілкуватися з певними особами або приймати людей у своєму будинку. Крім того, на особу, яка перебуває під домашнім арештом, може бути покладено обов'язок: 1) підтримувати у працездатному стані електронні засоби контролю або постійно носити їх при собі; 2) реагувати на сигнали управління або подавати сигнали управління по телефону та особисто з'являтися в установлений час до органу кримінального розшуку чи суду [3]. Згадані обов'язки покладаються на особу у зв'язку з тим, що законодавством Молдови передбачається можливість використання електронних засобів контролю під час домашнього арешту.

Варто зазначити, що крім обов'язків та обмежень, КПК Молдови передбачені спеціальні права для осіб, що перебувають під домашнім арештом, які врегульовані статтею 189. Зокрема, якщо речі таких осіб залишилися без нагляду після застосування до них домашнього арешту, має право на нагляд за ними, включаючи догляд і годування домашніх тварин, що забезпечується органом кримінального розшуку на його вимогу особи та за їх рахунок [3].

У Республіці Італія перелік обов'язків дещо вужче, адже згідно зі статтею 284 КПК, законодавець зазначає, що безпосередньо ухвалою про домашній арешт суд на особу покладає обов'язок не залишати своє житло, а також інше місце проживання, будь-який державний медичний

центр або центр допомоги. Також за необхідності суд може встановити обмеження або заборону для обвинуваченого спілкуватися з особами, крім тих, які з ним проживають або допомагають. Також, призначаючи домашній арешт, суд може призначити, якщо визнає за необхідне, процедури контролю за допомогою електронних засобів чи інших технічних засобів [5].

При цьому КПК Італії також як і в Молдові крім обов'язків може надати право обвинуваченому залишити місце арешту протягом доби на час, суворо необхідний для задоволення таких потреб або виконання трудової діяльності, якщо він не може забезпечувати свої основні потреби в повсякденному житті в інший спосіб.

У Республіці Литва на особу, що перебуває під домашнім арештом покладається обов'язок протягом встановленого часу перебувати за місцем проживання, не відвідувати громадські місця та не спілкуватися з певними особами. Які саме місця йому не відвідувати, з ким не спілкуватися та впродовж якого часу забороняється виходити на вулицю визначається ухвалою судді досудового слідства за клопотанням прокурора [4].

Контроль за виконанням всіх вищезазначених зобов'язань у даних країнах проводить спеціально уповноважена на те особа або орган. Так, в Україні таке повноваження покладено на працівників органу Національної поліції. Вони задля виконання особою обов'язків під час домашнього арешту, мають право з'являтися в житло цієї особи, вимагати надати усні чи письмові пояснення з питань, пов'язаних із виконанням покладених на неї зобов'язань, використовувати електронні засоби контролю. Якщо працівники НПУ встановлять, що підозрюваний, обвинувачений порушує покладені на нього зобов'язання, то поліцейський зобов'язаний:

1) зафіксувати даний факт складанням мотивованого рапорту. Відібрати письмові пояснення з приводу виявлених порушень у підозрюваного, обвинуваченого, членів його сім'ї, сусідів або інших свідків події за їх згодою і доповісти керівникові органу Національної поліції;

2) у разі відсутності підозрюваного, обвинуваченого за місцем проживання негайно повідомити про це орган Національної поліції та вжити заходів для встановлення місця його перебування;

3) забезпечити невідкладне інформування усно засобами зв'язку, а надалі – письмово про виявлені факти порушень слідчого та прокурора, а якщо кримінальне провадження перебуває на розгляді в суді, – суду і прокурора [6, с. 133].

Даний контроль відповідно до 3. Ст. 179 КПК здійснюється також слідчим, а якщо справа перебуває у провадженні суду, – прокурором.

В Італії такий контроль може здійснюватися прокурором і кримінальною поліцією. Вони за власною ініціативою можуть у будь-який час контролювати дотримання обвинуваченим обов'язків, покладених на нього. У даній країні передбачено заміну домашнього арешту на тримання під вартою за відмову від виконання обов'язку щодо застосування електронних засобів чи інших технічних засобів контролю.

У Молдові також за порушення обвинуваченим, підсудним обмежень та обов'язків, встановлених слідчим чи судом, домашній арешт може бути замінено судом запобіжним арештом за клопотанням прокурора. І у Литовській Республіці підозрюваний попереджається, що за порушення умов домашнього арешту за наявності підстав може бути обрано інший запобіжний захід або посилений нагляд.

В Україні відповідальність за невиконання обов'язків покладених судом на підозрюваного, обвинуваченого при обранні запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту тягне за собою відповідальність у вигляді грошового стягнення в розмірі від 0,25 розміру прожиткового мінімуму

для працездатних осіб до 2 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб [1].

Отже, у законодавстві досліджуваних країн відмінність обов'язків, які покладаються на особу, піддану домашньому арешту є незначною. Найбільш розгорнутий і різноманітний перелік обов'язків наведений саме в Україні. Можна помітити, що у більшості розглянутих країнах законодавством передбачене застосування електронних засобів контролю. Щодо відповідальності за невиконання зобов'язань, то найбільш відмінною є відповідальність, що передбачена КПК України. Так на відміну від Італії, Молдови та Литви, в яких передбачена заміна даного запобіжного заходу на інший, в Україні за невиконання особистого зобов'язання передбачене грошове стягнення.

Висновки. Підсумовуючи, варто сказати, що впровадження до системи заходів забезпечення кримінального провадження в Україні, домашнього арешту, є запозиченням досвіду європейських країн. Крім того наявність такого заходу забезпечення у кримінальному процесуальному законодавстві України сприяє скороченню видатків держави, чим забезпечує менше навантаження на економічне становище держави.

У ході виконання даної роботи було досліджено сутність та правове закріплення домашнього арешту в сис-

темі кримінального процесуального законодавства, окреслено особливості його застосування та проаналізовано допустиме коло покладення обов'язків та обмежень на особу, яка перебуває під домашнім арештом.

Україна може перейняти досвід у Італії, зокрема щодо можливого місця перебування особи під час домашнього арешту, адже перелік досить розширений порівняно з нашим вітчизняним законодавством. Окрім того, доречним буде додати до статті 181 КПК певний перелік прав особи, яка перебуває під домашнім арештом, як це зроблено у Молдові та Італії. Водночас Україна може пишатися тим, що як і в багатьох країнах, законодавством передбачено застосування електронних засобів контролю, чого не скажеш про Литву. Також, на нашу думку, в Україні передбачена найбільш справедлива і гуманна відповідальність за невиконання особою покладених на неї обов'язків у зв'язку з домашнім арештом, що виражається у вигляді грошового стягнення, що водночас посприяє поліпшенню економічного становища держави.

Таким чином можна зробити висновок, що українське законодавство, що регулює досліджуваний вид запобіжного заходу, більшою мірою відповідає вимогам сьогодення. В певних аспектах нашій країні варто перейняти досвід, а в інших вона є взірцем.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 19.11.2023).
2. Про затвердження Інструкції про порядок виконання органами Національної поліції ухвал слідчого судді, суду про обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту та про зміну раніше обраного запобіжного заходу на запобіжний захід у вигляді домашнього арешту: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 13.07.2016 р. № 654. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1087-16#Text> (дата звернення: 19.11.2023).
3. The Criminal Procedure Code of the Republic of Moldova : Law of 14.03.2003. № 122-XV. URL: <https://www.refworld.org/pdfid/5509a3794.pdf/> (дата звернення: 19.11.2023).
4. On Approval, entry into force and implementation of the code of criminal procedure: Law of 14.03.2002. № IX-785. URL: <https://eseimas.lrs.lt/rs/legalact/TAD/b3b97b11f31a11edb649a2a873fdbdfd/> (дата звернення: 19.11.2023).
5. Italian Code of Criminal Procedure. URL: <https://canestrinilex.com/assets/Uploads/pdf/cf70b10e21/Italian-Code-of-Criminal-Procedure-canestriniLex.pdf> (дата звернення: 19.11.2023).
6. Шелякін О.С. Поняття домашнього арешту. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. № 38. С. 132–136.
7. Камінський В. Домашній арешт як запобіжний захід сучасного кримінального процесу. *Видавництво Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2015. URL: <https://core.ac.uk/outputs/84593512>.